

Skatt

Hva er viktigst – det som er fornuftig eller det som er rettfærdig? Reis det spørsmålet, og du står midt i den norske skattedebatten. I dagens debatt står rettfærdig beskatning helt sentralt. «De rike» – dvs. kapitalistene med litt større og store inntekter og formuer – er påført et umoralsk preg, og må etter stadig mer allmenn oppfatning beskattes så sterkt som mulig – i rettfærdighetens navn. Likheter i inntekt og formue synes å være blitt det eneste «musikalske». Den produktive del av nasjonalformuen eies av kapitalister, store som små. Kapitalistenes oppsparing er plassert i maskiner og driftsmidler, enten direkte eller via bankinnskudd og aksjer. Disse maskiner og driftsmidler er hele samfundet avhengig av. Er det fornuftig å formuesbeskatte samfundets produksjonsapparat ut fra en rettfærdighetsbeaktning? Mennesker med store inntekter forbruker bare en liten del av inntekten. Det meste spares og plasseres i nye produksjonsanlegg, som forbedres og moderniseres. Kapitalistens millioninntekter i dag blir nye arbeidsplasser i morgen. Er det en fornuftig begrunnelse for å øke inntektsbeskatningen av disse investeringer at det er «rettfærdig å beskatte dem som har nok fra før»? Eller er det ufornuftig fordi formuleringens siktemål er å dra populistisk og politisk fordel av menigmanns primitive misunnelse? Beskatter og reduserer man samfundets evne til industriell fornyelse fordi det er det fornuftig – eller fordi det er rettfærdig? Eller fordi det kan gjøres politisk oppportunt? Rettfærdighet kan være så mangt, og variantene kan lett besynges i både lyriske og hysteriske toner. Fornuft er mer stabil, og tåler hverken lyrikk eller hysteri.

EILIF SERCK-HANSEN

Ta over bankene

Det er med forferdelse man leser at finansstoppene i fjor fikk 30 %(!) lønnsøkning, samtidig som bankene nå klager sin nød. Hvor mye er selvforskyldt? Staten gir dem titalls millioner, men hvor går egentlig pengene hen? Forsvinner flere av disse i banksjefenes egne lommer? Dessverre kommer de umoralske økningene ikke til å bli tilbakebetalt i solidaritetens navn. Dette kan ikke fortsette! Den rød-grønne regjeringen bør ta kontroll over finansnæringen i sin helhet og sørge for at griske ledere får seg noe annet å gjøre enn å forvalte våre alles midler. Staten må styre bankene til samfunnets beste. Til slutt må regjeringen sørge for at vanlige folk ikke får regningen for problemene. Den økonomiske krisen har lært oss at liberaliseringene har vært en fiasko og at politisk, folkelig kontroll er det åpenbare alternativet.

THORLEIF BERTHESEN,
RØDT BERGEN

Ingen vet når ny energiteknologi vil være tilgjengelig – vi må derfor forholde oss til de alvorlige problemene CO₂-utslipp skaper her og nå.

Tvilsom «månelanding»

CO₂-LAGRING

Av Peter M. Haugan,
professor og instituttleder,
Geofysisk institutt, UiB

JAN PETTER HANSEN påpeker at vi ikke kan løse CO₂-problemet bare ved energisparing blant de rike i verden, siden store fattige befolkningsgrupper har legitime behov for mer energi (BT 07.02). Det kan også være rett at nye typer kjernekraft vil gi viktige bidrag til verdens energiproduksjon i fremtiden. Men ingen vet når slik teknologi vil være tilgjengelig. I mellomtiden blir vi klar over hvor alvorlig dagens CO₂-problem faktisk er. Utslipp av CO₂ gir ikke bare klimaendringer, men forsurening av verdenshavene med potensielt store konsekvenser for marint liv inkludert våre kaldtvannskoraller og spesielt sårbare nordområder.

ET HOVEDPROBLEM med kjernekraften som er tilgjengelig i dag, er behovet for sikker avfallsgraving i tusenvis av år. Man har mellomlagret radioaktivt avfall i noen tiår. Kartlegging av mulige langsiktige lagringssteder, lekkasjeveier og konsekvenser, viser at dette tar lengre tid, koster mer penger og er mer komplisert enn entusiastene tenkte seg. Eksemplet Yucca Mountain nær Las Vegas er betegnende. Da man for rundt 25 år siden kom frem til dette som det mest lovende stedet for langtidsgraving av radioaktivt avfall i USA, trodde man at det bare trengtes et par år og noen få millioner dollar til bekreftende undersøkelser. Nå er kostnadene i milliardklassen og ingen kan si om det noensinne vil bli lagret noe der.

SLIKE ERFARINGER er relevant for spørsmålet om CO₂-lagring. Det er stor usikkerhet om styrke og hyppighet av jordskjelv tusenvis av år frem i tid. Bergarter kan noen steder være tette og andre steder ha sprekker. Disse momentene er felles for radioaktivt avfall og CO₂. Men CO₂ produseres i svære mengder og kan ikke mellomlagres. Man må ha ett eller

MONGSTAD: Regjeringen Stoltenberg satser enormt av penger og prestisje for å lykkes med sitt månelandingsprosjekt på Mongstad, men resultatet er høyst usikkert.

ARKIVFOTO: SILJE KATRINE ROBINSON

flere lagringssteder med dokumentert kapasitet for å kunne ta unna all CO₂ som produseres ved kraftverket når det er i gang. At flytende CO₂ må presses inn i bergartene under høyt trykk gir økt risiko.

JAN M. NORDBOTTEN og Helge K. Dahle hevder at sikker CO₂-lagring kan være mulig (BT 08.02.) og at det nå er mange forskningsmiljøer som studerer disse problemstillingene. Det er bra å opparbeide ekspertise for å kunne si ja eller nei til lagringsprosjekt. Men det er svært lite tung vitenskapelig litteratur omkring lagringsikkerhet. Selv grunnleggende forståelse av viktige fysiske og kjemiske prosesser mangler. Da det internasjonale klimapanelet (IPCC) for ca. 3 år siden laget en spesialrapport om CO₂-fangst og lagring, fravek man de vanlige kravene om utelukkende å basere seg på vitenskapelig kvalitetsvurderte publikasjoner. Ellers ville man ikke hatt tilstrekkelig litteratur til å lage et kapittel om geo-

logisk lagring. Litteraturmengden øker, men fremdeles er fagfeltet i sin spede barndom. Observasjonene fra Sleipner i Nordsjøen er langt fra tilstrekkelig til å trekke sikre konklusjoner.

NÅR TESTSENTERET på Mongstad kommer i gang skal det fange CO₂ som så skal slippes rett ut i atmosfæren. I tillegg innebærer oppstart av testsenteret i seg selv økte CO₂-utslipp pga. kraftbehovet. Ingen kan si når eller om man vil ha et godkjent lagringssted tilgjengelig. Lignende misforhold mellom innsats på fangst og lagring ser vi i de anlegg som EU nå går inn for. Det blir i hovedsak anlegg som skal teste ut fangst fra forskjellige kullkraftverk. Lagringsdelen som er den miljømessig største flaskehalsen og den delen som særlig kan føre til store konflikter, vanskelige verdivalg og forsinkelser, får lav prioritet.

DET ER NATURLIG at mange fagmiljø vil fremme energiløsninger de

selv jobber med. Mitt fagmiljø er bl.a. involvert i utvikling av havvind. Andre driver med bølger, havstrøm, kjernekraft og sol. Hvordan utviklingen av fremtidens energiforsyning blir i Norge og globalt avhenger av både teknologiske, markedsmessige, politiske, juridiske, psykologiske, miljømessige og andre faktorer. Jeg nøyer meg med å konstatere at det relativt tett befolkede Danmark i dag henter 20% av sin elektrisitet fra vindkraft og er på god vei mot 40%. Både for sol og vind er arealbehovet begrenset, det er ingen kjente materialbegrensninger for fremstilling av kraftverkene, og effektiviteten er nå så høy at den energien som går med til å lage og installere kraftverket er tjent inn etter ett år eller to. Den kommende CO₂-krisen innebærer irreversibile klimaendringer og havforsuring. Det er ingen grunn til å vente på mulige fremtidige løsninger som sikker kjernekraft eller CO₂-lagring.

Om professorer, pedagoger og papegøyer

LEKSER

Av Arild Raaheim
professor dr.philos., UiB

DET FINNES mange dyktige, engasjerte, kreative og flotte lærere i norsk skole! Jeg har vært heldig å møte noen av dem i ulike sammenhenger – bl.a. som ledd i det arbeidet jeg har hatt gleden av å være engasjert i som leder av juryen for Holbergprisen i skolen – men også som lærere for barna mine på Bønes skole.

Det er forskningsmessig vel-dokumentert at trening, øvelse, repetisjon er viktig for læring. Det

er like godt dokumentert at variasjon mht. undervisningsformer og arbeidsoppgaver («treningsopplegg») er viktig, både med hensyn til hvor hurtig læring finner sted, hva som læres og hvor lenge det lærte forblir tilgjengelig. Noe av det vi vet aller mest om er hvor viktig tilbakemelding er for læring, og hvor lett vi mennesker kan miste gleden over å bli utfordret dersom tilbakemelding uteblir eller dersom oppgavene blir drillpreget.

LÆRING SKJER best når vi blir møtt med respekt av et utfordrende læringsmiljø. Vi skal altså utfordres. Det skal altså bli stilt krav til oss. Men, vi må bli møtt med

respekt. Respekt handler blant annet om at læringsmiljøet følger opp med tilbakemelding. Det handler også om å sørge for at arbeidsoppgavene oppleves som meningsfulle. På denne måten bidrar man til en opplevelse av mestring og kontroll.

Jeg er ingen absolutt motstander av lekser eller av hjemmearbeid. Tvert imot. Jeg ser mange gode grunner til at barna skal være engasjert i ulike læringsoppgaver også når de ikke er på skolen. Jeg har imidlertid gitt uttrykk for en viss skepsis når det gjelder den formen enkelte lekser har.

NÅR LÆRINGSMATERIALET (arbeidsbøker/lesehefte) i sin insistering

på en bestemt læringsformel sikrer at arbeidet går unna i en fei (og at elevene kan gjøre leksene uten egentlig å ha lært noe), bør det være mulig å stille seg kritisk, uten at det skulle bli oppfattet som altfor provoserende for den enkelte lærer. Det er dette jeg kaller papegøylekser.

Jeg vet ikke hvor mange barn lærer Jan Erik Solberg (BT 11.2.) «har satt til verden». Det har jeg heller ingenting med! Siden han har vist mine barn så stor omsorg skal han vite at de er min aller største lykke. Jeg tar med glede aktivt del i deres skolearbeid og utvikling, uavhengig av hva han eller andre måtte finne på å mene.